

досвідом педагогічної праці на протязі понад п'ятдесяти років оптимізація навчального процесу можлива лише в умовах максимальної зручності викладання і учіння. Наприклад, часте переміщення людини із звичного місця занять у нове, може бути не на користь сприймання змісту нової інформації, оскільки зовсім нові обставини навчання можуть її відволікати на уроці, на лекції і стимулювати до роздумів, порівнянь небажаних та сторонніх. Вважаємо, що створення необхідної матеріальної бази для навчання лежить в основі успіхів організації навчального процесу. Також і вибір форм проведення навчання (урок, екскурсія і т. і.) потребує подовженості і підготовленості.

Неможливо обминути і фактор мотивації діяльності, що організується, тобто визначення перспективи її в ході навчального процесу. Оптимальність завжди зв'язує мету і засоби її досягнення, а це, безперечно, пов'язано з мотивами діяльності. Суттєво встановлювати безпосередній зв'язок між метою навчання і конкретними завданнями діяльності якою мусять займатися ті, хто навчається.

Нарешті необхідно підкреслити також роль фактору оптимістичного настрою на сумісну працю учасників навчального процесу, який обумовлюється вмінням вчителя, викладача, лектора вибрати адекватні організаційні форми роботи, її обсяг, темп. Кожен з них повинен вміти розкрити зв'язки попередньо одержаної інформації, а також практичну значимість. Це особливо важливо довести до свідомості школярів, а також і до початківців навчання на кожній ланці освіти, на певному етапі навчання. Зрозуміло, що оптимістичний настрій повинен спиратися на наукове пізнання, оскільки принципи науковості займає перше місце серед відомих дидактичних принципів у педагогіці.

Ще один важливий фактор успішного навчання на основі оптимізації навчально-виховного процесу є фактор комунікативності. Він проявляється у виборі вчителем, викладачем засобів поширення інформації серед учнів, слухачів, тобто тих знань, що мають бути ними засвоєними. Вибір таких засобів обумовлюється підготовленістю до учіння учасників процесу та усвідомленням відповідальності вчителя, викладача за успішність проведеного навчання. Завдяки врахуванню психологічного фактору комунікативності всіма учасниками спільної діяльності – учіння і навчання протікають змістовно і повноцінно, а тому будуть досягати достатнього рівня відповідно поставленій меті.

Природньо, наведені психологічні фактори не вичерпують певного об'єму проблеми оптимізації навчального процесу в сучасних умовах його організації та проведення. Вивчення та узагальнення наявного досвіду навчально-виховного процесу у різних навчальних закладах, у кожній ланці освіти може можна розширити наявну інформацію з цієї проблеми. Варто сподіватися, що знайдуться читачі цього матеріалу, які зможуть і побажають поділитися своїми думками з проблеми.

УДК 371.1.36:616-07-053.6

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ З НЕДОЛІКАМИ ЗВУКОВИМОВИ В УМОВАХ ЛОГОПЕДИЧНОГО КАБІНЕТУ ПОЛІКЛІНІКИ

Губарь О. Г.

ПДПУ імені В.Г.Короленка

В статті автор висвітлює особливості логопедичної допомоги дітям підліткового віку з недоліками звуковимови в умовах логопедичного кабінету поліклініки.

В статтє автор раскрывает особенности логопедической помощи подросткам с дефектами звукопроизношения в условиях логопедического кабинета поликлиник.

The article author shows special features of logopedic helps to teenagers with speech defects in condition of logopedics cabinet.

Ключові слова: мова, мовлення, підліток, особистість, корекційний процес, порушення звуковимови, процес автоматизації, самовдосконалення.

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується виходом країни на новий рівень розвитку, як суспільних так і соціальних відносин. Україна творить своє майбутнє через усебічний розвиток особистості, ґрунтовну професійну орієнтацію молоді на активне сприяння нарощенню її духовно-інтелектуального потенціалу. Рідна мова є найдієвішим засобом формування особистості, бо через слово дитина сприймає духовні цінності народу, його світобачення та світосприймання, досвід, мораль тощо. Проблема "мова і особистість" — є актуальними впродовж тривалого часу, оскільки мова — це духовна субстанція, культурний код, вербалізований інтелект як народу, нації в цілому, так і окремої особистості. Це зумовлює потребу в гуманістичних особистісно-орієнтованих технологіях навчання, які враховують провідні тенденції часу — зростання комунікативно-діяльнісних потреб членів соціуму в усіх сферах людського життя, що пронизують більшість сучасних професій й передбачають мовну, мовленнєву і комунікативну підготовку. Носії мови та мовлення повинні прагнути до їх вишуканості, добірності, краси в усіх своїх суспільних проявах.

Досліджуючи розвиток логопедії як науки в історії загальної педагогіки ми виявили, що в працях багатьох видатних педагогів як зарубіжних так і вітчизняних (Я. Коменський, К. Ушинський, Т. Мор, Й. Песталоці, Ж. Руссо, А. Макаренка, В.

Сухомлинського, Л. Толстого, Л. Виготського та ін. та ін.) розглядається взаємозв'язок мови і мовлення та відмічається їх особливе значення у формуванні розвиненої особистості, а чистота та правильність нашого мовлення, його прозорість та краса, що починається там де, перш за все, дотримуються чистоти та чіткої вимови [2, с.76].

Проблему особливостей організації логопедичної роботи з підлітками розглядали такі науковці, як: І. Абелева, Л. Андронова, Л. Голубева, А.Євгенова, М. Кисельова, А. Лубенська, М. Мерліс, М. Хватцев, А.Шембель, В. Шкловський та інші [2, с. 108].

За останнє десятиріччя зафіксовано зростання інтересу учених до проблеми організації логопедичної роботи по усуненню недоліків усного мовлення у підлітків, про це свідчать праці: Л. Белякової, Л. Волкової, Л.Міссуловіна, Ю. Некрасової, С. Шаховської та ін. Дослідження ведуться в контексті теорії і практики особистісного становлення, психолого-лінгвістичних основ формування мови і мовлення людини та логопедії з метою виявлення, подолання і попередження порушень мовлення у дітей та підлітків засобами спеціального навчання і виховання, які зумовлюють розробку методів і прийомів їх усунення, особливо методично виправданими є шляхи пошуку методики логопедичної корекції правильної звуковимови у підлітків, що в сучасний період недостатньо розроблені.

Тому, метою нашого дослідження було визначення особливостей організації логопедичної роботи з корекції звуковимови у підлітків в умовах логопедичного кабінету поліклініки.

Для цього необхідно було вирішити наступні завдання: - оцінити стан звуковимови підлітків, що звертаються за допомогою до логопедичного кабінету поліклініки; - визначити причини виникнення порушень звуковимови та відсутність корекційної роботи в шкільних логопунктах; - визначити основні вимоги до організації логопедичної роботи з корекції звуковимови у підлітків в умовах логопедичного кабінету поліклініки.

Обстеження усного мовлення підлітків, що зверталися за допомогою до логопедичних кабінетів поліклініки проводилося за загальноприйнятими методиками логопедичного обстеження: М.Хватцева, Р. Левіної та інших. Під час обстеження ми проводили опитування для з'ясування причин порушень мовлення та відсутності їх корекції у дошкільному та молодшому шкільному віці. В опитуванні брало участь 60 підлітків з вадами звуковимови та з'ясувалось, що: 18 з них не виправляли мовлення в дошкільному віці в наслідок недостатньої ретельної просвітницької роботи поліклінічних спеціалістів (педіатра, дільничного лікаря, отоларинголога), що призвело до недостатньої поінформованості батьків, щодо проблем та недоліків виникаючих під час розвитку мовлення їх дітей. В наслідок чого відбувається ігнорування або не своєчасне надання корекційної допомоги дітям, що страждають на недоліки мовлення.;

- 22 з опитаних батьки не погоджувалися з тим, що в їх дитини є проблеми в мовленні які потребують корекційної допомоги, списуючи недоліки мовлення на вік, тому діти не відвідували логопедичних занять;

- у 10 з опитаних підлітків порушення мовлення мали досить тяжкий характер та потребували довготривалої і постійної допомоги та корекції (заїкування, афазія, дислексія, дизграфія) або носили вторинний характер. Де без усунення та корекції первинного порушення не можливе виправлення вторинного нашарування;

- 10 підлітків говорили в основному про не бажання ходити на заняття та старанно працювати над власним недоліком мовлення у молодшому шкільному та дошкільному віці, тому батьки не наполягали на відвідуванні логопедичних занять.

Таким чином, в наслідок недостатньої ретельної просвітницької роботи поліклінічних спеціалістів та педагогічних працівників, досить значна частина дітей не отримують логопедичної допомоги і входять у підлітковий вік з недостатньо сформованою звуковимовою. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що не зважаючи на актуальність окресленої проблеми вона потребує більш детального вивчення та розробки нових методик для ефективнішого надання логопедичної допомоги підліткам в умовах поліклінік.

Підлітковий вік — перехідний, від дитинства до дорослості, в цей час відбуваються інтенсивні й кординальні зміни в організмі, інтенсивне формування особистості, енергійне зростання моральних й інтелектуальних сил, а врахування психолінгвістичних закономірностей розвитку — важлива передумова успішного навчання й виховання. Оскільки, мовлення є засобом спілкування людей і формою людського мислення, то чим багатше і правильніше мовлення, тим легше висловлювати свої думки, тим ширші можливості у пізнанні оточуючої дійсності, змістовних і повноцінних взаємовідносин з однолітками і дорослими, тим активніше здійснюється психічний розвиток і формується особистість в цілому. Тому, наявність мовленнєвого дефекту значно ускладнює процес формування особистості підлітка й може змінити систему її потреб, цілей, мотивів, а також емоційно-вольових якостей. Якщо їх не виправити вчасно, вони негативно позначаються на сприйманні мови, висловлюванні власних думок, а це у свою чергу ускладнює спілкування з оточуючими, викликає певні зміни особистості, призводить до виникнення закомплексованості, заважаючи навчатися, обирати бажані професії, і розкривати свої природні здібності та інтелектуальні можливості [1, с.78].

На думку вчених-медиків, мовленнєві розлади можуть порушувати фізіологічну, психічну і соціальну сфери особистості, особливо у підлітково- віці, бо можуть зростати загально-невротичні порушення, різко посилюється хвороблива реакція особистості, аж до виникнення депресивних реакцій, пов'язаних з недосконалим мовленням, страхом мовлення, фобіями.

Спеціалізована допомога підліткам в нашій державі надається в системі охорони здоров'я: в логопедичних кабінетах та стаціонарах психоневрологічних диспансерів та лікарень.

Нами було проведене дослідження та з'ясовано, що організація логопедичної роботи з підлітками передбачає, перш за все, створення і дотримання спеціальних, цілеспрямовано-організованих педагогічних умов:

- усвідомлення підлітками власних недоліків і вад мовлення й необхідності їх усунення;
- проведення логопедичного діагностування недоліків і вад усного мовлення у підлітків;
- забезпечення методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи по корекції звуковимови.

Заняття з корекції мовлення підлітків повинні проводитися у групах з 3-4 чоловік не менше трьох разів на тиждень по пів години. Курс занять щонайменше три місяці, але при таких умовах кожен з пацієнтів має можливість говорити на заняттях в групі, всього 2-3 години на місяць. Виходячи з цих даних, ми можемо зробити висновок, що цього часу недостатньо для того, щоб хворий міг засвоїти нові мовленнєві навички, а тим більше автоматизувати їх. Тому, хворі отримуючи завдання від логопеда, повинні наполегливо та систематично працювати над вдосконаленням свого мовлення самостійно, а по закінченню курсу корекції закріплювати сформовані мовленнєві навички у повсякденному житті. Нажаль, в дійсності це буває не зовсім так. З одного боку – підліток потерпає від свого мовленнєвого дефекту, з іншого – вони пасивні і намагаються знайти такі прийоми та методи корекції які б могли усунути недоліки без особливих зусиль з їхнього боку. Але виховання нових мовленнєвих звичок вимагає довготривалих та систематичних занять. А у набутті звички говорити по всім мовленнєвим правилам потрібна особлива працьовитість, наполегливість, цілеспрямованість та терпіння.

Підлітки, що мають дефекти не повинні уникати оточуючих, а навпаки, намагатися привертати їх увагу для оволодіння правильною вимовою. Намагаючись говорити правильно пацієнти повинні не обмежувати власного кола спілкування, а навпаки розширювати його. Потрібно, щоб людину з дефектами мовлення оточувало як найбільше людей з достатнім рівнем розвитку мовлення.

Розроблена нами методика логопедичної корекції порушень мовлення у підлітків передбачає різні види діяльності, як логопеда так і пацієнтів, проте самостійна робота повинна займати значне місце у виправленні недоліків мовлення.

Розроблені нами рекомендації, були апробовані експериментально, та отримані результати показали, що їх застосування є досить результативним та ефективним. Тому, ми будемо продовжувати подальше дослідження обраної теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Психологічний довідник учителя. Книга 2. В 4 книгах /Упоряд.: В.Андрієвська/ За заг. ред. С. Максименка - К.: Главник, 2005 - 112с.
2. Логопедия: Учебник для студ. Дефектол. Фак.педвузов / Под ред Л.С.Волковой, С.Н.Шаховской. – М.: Владос, 1999. – 680с.
3. Іржі Томан. Мистецтво говорити. - К., Видавництво політичної літератури України. – 1986 – 128с.
4. В.П.Чихаев, Е.А. Ларинова. Техника речи учителя.-М., 1986 – 208с.
5. М.Е. Хватцев. Заикание - недуг устранимый. Ленинград "Медицина" 1972 – 258с.

УДК 376.2 (09)

КЛАСИФІКАЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Дідкова Л.М.

Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П. Драгоманова

В даній статті звертається увага на психолого-педагогічну класифікацію, яка застосовується як основа для комплектування спеціальних логопедичних установ.

In this article the attention is paying to the problem of psychological – pedagogical classification of is used as basis for acquisition of the special speech therapy establish ments.

Ключові слова: психолого-педагогічна класифікація, загальне недорозвинення мовлення, порушення мовлення.

Keywords: speech, psychological–pedagogical classification, general hypoplasia of speech.

При розробці теоретичних аспектів логопедії, як розділу корекційної педагогіки, що визначає зміст, напрямки й форми корекційного впливу для усунення мовленнєвих порушень, було сформульовано два класифікаційних підходи: клініко-педагогічний (М.Ю.Хватцев, С.С.Ляпідевський, Ф.А.Рау, О.В.Правдіна, Б.М.Гриншпун та ін.) та психолого-педагогічний (Р.Є.Левіна, Г.А.Каше, Н.О.Нікашина, Г.І.Жаренкова, Т.Б.Філічева, Л.Ф.Спірова та ін.).

Одна з пріоритетних спроб узагальнити результати багаторічних вивчень мовленнєвих порушень у дітей та дорослих, описати ці порушення й класифікувати їх була здійснена М.Ю.Хватцевим, у дослідженнях якого відображений диференційований підхід щодо вивчення складних мовленнєвих дефектів при різних видах порушень розвитку.

В працях С.С.Ляпідевського мовленнєві порушення розглядаються з точки зору клінічного підходу. На думку С.С.Ляпідевського, у групі мовленнєвих розладів є різні форми, які характеризуються різноманітними проявами клінічної симптоматики. Як відзначає автор, наявні в логопедії підходи щодо оцінки мовленнєвих порушень, спрямовані на розмежування клінічних та педагогічних симптомів, що часто приводять до неузгодженості дій в процесі організації корекційного впливу, оскільки одні спеціалісти користуються педагогічною термінологією в визначенні мовленнєвого дефекту, інші використовують клінічну термінологію. Відзначаючи існування клінічної класифікації мовленнєвих порушень